

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра початкової та дошкільної освіти

Проректор із науково-педагогічної роботи

Н.В. Михальченко

«30» серпня 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ

Ступінь магістра

Для всіх спеціальностей

Миколаїв – 2023

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Тимченко Алла Анатоліївна, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук.

Програму схвалено на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти

Протокол від «29» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти (Якименко С. І.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

Протокол від «29» серпня 2023 року № 1

Голова навчально-методичної комісії (Хрящевська Л.М.)

Програму погоджено навчально-методичною радою університету

Протокол від «30» серпня 2023 року № 12

Голова навчально-методичної ради (Н.В.Михальченко)

Анотація (українською мовою)

Ключові слова (українською мовою)

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Педагогічна деонтологія» має на меті сформувати в майбутніх учителів моральні цінності педагогічної професії через засвоєння її нормативних засад, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі.

Завданням вивчення дисципліни «Педагогічна деонтологія» є розкриття соціальної та виховної значущості дотримання вчителем норм педагогічної етики у професійній діяльності; ознайомлення майбутнього вчителя з принципами, нормами і правилами професійно-педагогічної поведінки і чітке їх засвоєння; формування моральних цінностей вчительської професії та відповідних якостей педагога; розвиток у майбутніх учителів етичної культури на рефлексивній основі, спонукання їх до самоаналізу своїх вчинків; визначення типових помилок педагогічної поведінки, пов'язаних із порушенням норм педагогічної моралі; розкриття особливостей етичної поведінки вчителя при розв'язанні складних педагогічних ситуацій: розробка алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії.

Ключові слова: педагогічна деонтологія, педагогічна етика вчителя, моральні норми професійної діяльності.

Анотація (англійською мовою)

Ключові слова (англійською мовою)

The study program of the selective educational discipline "Pedagogical Deontology" aims to form the moral values of the teaching profession in future teachers through the assimilation of its normative principles, development and self-development of professional ethical culture on a reflective basis.

The task of studying the discipline "Pedagogical deontology" is to reveal the social and educational significance of the teacher's observance of the norms of pedagogical ethics in professional activity; familiarization of the future teacher with the principles, norms and rules of professional and pedagogical behavior and their clear assimilation; formation of moral values of the teaching profession and corresponding qualities of a teacher; development of future teachers' ethical culture on a reflective basis, encouraging them to introspect their actions; identification of typical errors of pedagogical behavior associated with violation of norms of pedagogical morality; revealing the peculiarities of the teacher's ethical behavior when solving difficult pedagogical situations: developing an algorithm for individual pedagogical interaction.

Keywords: pedagogical deontology, teacher's pedagogical ethics, moral standards of professional activity.

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Педагогічна деонтологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності **013 Початкова освіта** за освітньо-професійною програмою «Початкова освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення навчальної дисципліни педагогічна деонтологія як наука та міждисциплінарний напрям досліджень про професійну поведінку педагога (вчителя, вихователя).

Міждисциплінарні зв'язки: Основи педагогічної майстерності та етика вчителя початкової освіти, актуальні проблеми педагогіки початкової освіти, сучасні моделі початкової освіти, методологія наукових досліджень, Інтерактивні технології в освіті.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1. 1. *Мета курсу:* сформувати в майбутніх учителів моральних цінностей педагогічної професії через засвоєння її нормативних засад, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі..

1. 2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

Завданням вивчення дисципліни «Педагогічна деонтологія» є розкриття соціальної та виховної значущості дотримання вчителем норм педагогічної етики у професійній діяльності; ознайомлення майбутнього вчителя з принципами, нормами і правилами професійно-педагогічної поведінки і чітке їх засвоєння; формування моральних цінностей вчительської професії та відповідних якостей педагога; розвиток у майбутніх учителів етичної культури на рефлексивній основі, спонукання їх до самоаналізу своїх вчинків; визначення типових помилок педагогічної поведінки, пов'язаних із порушенням норм педагогічної моралі; розкриття особливостей етичної поведінки вчителя при розв'язанні складних педагогічних ситуацій: розробка алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Навички креативного мислення, набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі початкової освіти

ПРН 2. Уміння до імплементації законодавчих та нормативно-правових актів у галузі початкової та вищої освіти

ПРН 7. Уміння приймати управлінські рішення у галузі початкової освіти

ПРН 9. Уміння аналізувати знання про сферу освіти, сутність, зміст і структуру освітніх процесів, володіти системою знань про історію та сучасні тенденції розвитку педагогічних концепцій і предметних методик

ПРН 11. Уміння здійснювати самостійно-пошукову роботу; користуватися сучасними методами навчання, як складовою психолого-педагогічної компетентності викладача початкової школи.

ПРН 13. Уміння переносити знання у власний педагогічний досвід; критично аналізувати різні педагогічні теорії навчання та виховання, давати самостійну оцінку різноманітним явищам педагогічної теорії і практики.

ПРН 14. Уміння застосовувати у практичній діяльності знання із нових педагогічних технологій, використовувати елементи інноваційних методик під час викладання дисциплін початкової ланки освіти.

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. *Загальнонавчальна.* Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

ЗК 2. Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК 3. Дослідницько-практикологічна. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно

ЗК-4. Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

ЗК 7. Міжособистісної взаємодії. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного вирішення педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

ЗК-9. Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів й у повсякденному житті.

II. Фахові:

ФК 1. Дослідницька. Здатність використовувати форми, методи, технології та враховувати принципи науково-педагогічних досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток педагогічних процесів у системі початкової та вищої освіти, а також підвищення професійної майстерності викладача, вчителя.

ФК 2. Проектувальна. Здатність і готовність проектувати та застосовувати сучасні педагогічні технології з метою забезпечення оптимальних умов пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку, студентів ЗВО, аналізувати та оцінювати різноманітні психолого-педагогічні, методичні фактори, передбачати можливі наслідки їх застосування.

ФК 3. Організаційна. Здатність організувати навчально-пізнавальну, виховну діяльність молодших школярів та студентів, організації їх самостійної, пошукової роботи, участь у роботі кафедри, в організації та проведенні семінарів, конференцій, педагогічних читань, виставок, конкурсів, у розробленні навчально-методичних матеріалів щодо покращення якості роботи та професійної майстерності.

ФК 4. Предметна. Здатність і готовність застосовувати сучасні методи, технології, прийоми, засоби навчання і виховання у сфері освіти, спираючись на знання з дисциплін психолого-педагогічного циклу і методик навчання. *ФК 6.* Здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації.

ФК.6. Інформаційна. Здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться: 120 годин / 4 кредити ECTS. ;

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Кредит 1. Педагогічна деонтологія як наука про норми професійної діяльності вчителя.

Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя.

Тема 2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.

Кредит 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя.

Тема 3. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології.

Тема 4. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя

Тема 5. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя.

Кредит 3. Педагогічна етика як детермінанта соціально-психологічного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу

Тема 6. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини.

Тема 7. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності).

Тема 8. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях

Кредит 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики.

Тема 9. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії.

Тема 10. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя.

3. Рекомендована література

Базова

1. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І. Д. Бех // Психологія й педагогіка. 1977. № 2. С. 124–137.
2. Бобир О. В. Етикет учителя : навч.-метод. посіб. / Олександр Васильович Бобир. Київ : Слово, 2009 . 213 с.
3. Буркова Л. В. Соціономічні професії: інноваційна підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах: монографія / Л. В.Буркова. К.: Інформаційні системи, 2010. 278 с.
4. Вайнола Р. Х. Деонтологічна культура : навч.-метод. посіб. для студ. мед. та пед. вищ. навч. закл. / Р. Х. Вайнола, С. С. Хлестова ; Вінниц. нац. мед. ун-т ім. М. І. Пирогова, каф. суспіл. дисциплін. Вінниця : ДКФ, 2010. 60 с.
5. Васильєва М. П. Теорія педагогічної деонтології / М. П. Васильєва. Х. : Нове слово. 216 с.
6. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч.-метод. посіб. для викл. і студ. вищ. навч. закл. / Г. П. Васянович ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Львів. наук.-практ. центр, Львів. держ. фін. акад. Л. : Норма, 2005. – 343 с.
7. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / [С. У. Гончаренко]. 2-ге вид., доп. й випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
8. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г.Кремень; Академія педагогічних наук України. - К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
9. Євтух М. Б. Проблема особистості вчителя в історії дореволюційної педагогіки в Україні / М. Б. Євтух // Проблема особистості вчителя та його фахової підготовки. К. : ІСДО, 1994. С. 13–24.
10. Жебровський Б. М. Замість передмови // Професійна етика вчителя: час і вимоги / за заг. ред. Б. М. Жебровського, Л. М. Ващенко. К. : Науковий світ. 2000. С.4–5.
11. Кодекс законів про працю України. Львів, 1993.
12. Кондрашова Л. В. Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності / Л. В. Кондрашова. К. : Вища школа, 1987. 54 с.
13. Локшина. О. І. Становлення «компетентнісної» ідеї в європейській освіті / О. І.Локшина // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методологічного семінару. - К.: Педагогічна думка, 2009. - С. 19-33.

14. Луговий В. І. Компетентності та компетенції: поняттєво термінологічний дискурс / В. І.Луговий // Вища освіта України. К.: Гнозис, 2009. №3 (додаток 1). С. 8-14. (Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія технології»).
15. Мільто Л.О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. / Л. О. Мільто. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 156 с.
16. Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика / Л. Л. Хоружа. К. : Преса України, 2003. – 320 с.
17. Хоружа Л. Л. Педагогічна етика вчителя та розвиток мислення молодших школярів / Л. Л. Хоружа // Початкова школа. – 2008. – № 7. – С. 23–24.

Допоміжна

1. Васильєва М.П. Деонтологічна компетентність педагога як мета деонтологічної підготовки // Проблеми оновлення змісту та методів навчання у закладах освіти: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Харків, 2003. – С.22-32.
2. Васильєва М.П. Нормативний компонент професійної поведінки педагога з позицій педагогічної деонтології // Засоби науково-дослідної роботи: Зб. наук. пр. - Харків: ХДПУ, 2003. – Вип..19. – С.164-174.
3. Васильєва М.П. До питання про теоретичну модель деонтологічної підготовки майбутнього педагога // Інтенсифікація професійної підготовки студентів у навчальних закладах гуманітарної спрямованості: Зб.наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. - Харків: Принт дизайн, 2003. – С.15-23.
4. Васильєва М.П. Проблема деонтологічних принципів у професійній діяльності і поведінці педагога // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб.наук. пр. – Харків: ОВС, 2002. – Вип.18 – С.88-93.
5. Васильєва М.П. Системний підхід до концепції змісту деонтологічної підготовки педагога // Проблеми підготовки студентської молоді до навчально-пізнавальної діяльності: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. - Київ: Науковий світ, 2002. – С.24-32.
6. Васильєва М.П. Проблема виховання моральної культури педагога // Проблеми професійної педагогічної діяльності: Зб.наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. - Київ: Науковий світ, 2002. – С.13-22.
7. Васильєва М.П. Професійна поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології // Педагогіка та психологія: Зб. наук. пр. – Харків: ОВС, 2002. – Вип. 21. – С.63-71.
8. Васильєва М.П. Актуальність дослідження проблеми вибору в діяльності педагога // Теорія та методика навчання та виховання: Зб.наук. пр. – Харків: ОВС, 2002. – Вип.9. – С.167-171.
9. Васильєва М.П. Професійне визначення особистості: філософський аспект // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Наук.-метод.журнал. – 2002. – Випуск 1(5). – С.131-141.
10. Васильєва М.П. Проблема свободи вибору і відповідальності: філософський аспект // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Наук.-метод.журнал. – 2002. – Випуск 2 (6). – С.73-80.
11. Васильєва М.П. Педагогічна деонтологія як галузь професійної педагогіки // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – Харків: НТУ "ХП". – 2002. – №1. – С.69-76.
12. Васильєва М.П. Критерії та рівні авторитету педагога // Теоретичні засади педагогічного правознавства: Зб.наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Київ: Науковий світ, 2001. – С.46-54.
13. Васильєва М.П. Характеристика "цінностей-відношень" у науковій літературі // Теоретичні і методичні засади професійної освіти: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Київ, 2001. – С.14-21.

14. Васильєва М.П. Сутність авторитету педагога // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. - Харків: НТУ "ХПІ". – 2001. – № 3. – С. 111-118.
15. Васильєва М.П. Ціннісний підхід до проблеми авторитету викладача // Наукові записки Харківського військового університету. Соціальна філософія, педагогіка, психологія. – Харків, 2001. – Вип. XII. – С. 168-174.
16. Васильєва М.П. Професійна діяльність педагога в ситуації ризику // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. – Харків: ХХІІІ, 2001. – № 29. – С.41-48.
17. Васильєва М.П. Професійно-педагогічна діяльність викладача // Гуманізація навчально-виховного процесу: Наук.-метод.зб. – Слов'янськ, 2001. – Випуск XV. – С.97-103.
18. Васильєва М.П. Суб'єкти педагогічного процесу закладів освіти // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб. наук. пр. – Харків: ХДПУ, 2001. – Вип. 16. – С.47-53.
19. Васильєва М.П. Складові авторитету викладача вищого навчального педагогічного закладу // Удосконалення технологій та методик професійного навчання: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Київ: Науковий світ, 2001. – С.22-28.
20. Васильєва М.П. Етикет учителя як засіб формування комунікативних умінь педагога // Теоретико-методологічні аспекти дослідження проблем соціальної педагогіки: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Харків: Каравела, 2000. – С.53-58.
21. Васильєва М.П. Педагогічне спілкування як умова ефективної професійної діяльності вчителя // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб. наук. пр. – Харків, 1997. – № 4. – С.33-36.
22. Васильєва М.П. Обов'язок і відповідальність педагога як основні категорії педагогічної деонтології // Матеріали міжнар. конф. "Другі Кримські педагогічні читання". – Харків: НТУ "ХПІ", 2002. – С.23-24.
23. Васянович Г. П. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник / Г. П. Васянович. – Львів: Ліга. – Прес, 2000. – 100 с. 125
24. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. ; з дод., допов. та CD. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.

Інформаційні ресурси

1. Васильєва М. П. Роль деонтологічної підготовки у процесі професійної підготовки сучасного педагога [Електронний ресурс] / М. П. Васильєва // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2010. № 26–27. С. 36–41. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pipo_2010_26-27_8.pdf
2. Васянович Г. П. Сучасні аспекти педагогічної етики вчителя [Електронний ресурс] / Г. П. Васянович. Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2005_8_1/doc_pdf/vasyanovich.pdf
3. Васянович Г. П. Методологічна культура вчителя в наукових пошуках Василя Сухомлинського [Електронний ресурс] / Г. П. Васянович // Педагогічний дискурс. 2011. Вип. 10. С. 92–94. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/peddysk_2011_10_23.pdf.
4. Васянович Г. Дидактичні засади формування професійних якостей майбутніх фахівців професій типу «людина – людина» [Електронний ресурс] / Г. Васянович, В. Онищенко // Педагогіка і психологія професійної освіти . 2014. № 2. С. 7–29. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pippo_2014_2_3.pdf
5. Педагогічна етика та професійна свідомість [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://osvita.ua/school/upbring/1074>
6. Сутність і зміст педагогічної етики [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://coolreferat.com/Сутність_і_зміст_педагогічної_етики

7. Чумак Л. В. Педагогічна деонтологія експліцитного періоду [Електронний ресурс] / Л. В. Чумак // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2012. – № 22(9). – С. 78–85. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22\(9\)_13.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22(9)_13.pdf)

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: тестування, самостійні та контрольні роботи, виступи, реферати.